KADİR SURESİ

Nüzul:

Mushaftaki sıralamada doksan yedinci, iniş sırasına göre yirmi beşinci sûredir. Abese sûresinden sonra, Şems sûresinden önce Mekke'de inmiştir. Bir rivayete göre ise Medine'de indiğini söylenmektedir (bk. Şevkânî, V, 554).

Adı:

Sûrede Kadir gecesinden bahsedildiği için bu adı almıştır. "İnnâ enzelnâ" adıyla da anılmaktadır.

1-2. Ayetler:

اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ في لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾

Biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. (1)

وَمَا اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾

Bilir misin nedir Kadir gecesi? (2)

Kadr Gecesi:

Kadr kelimesi sözlükte "güç, hüküm, değer, şeref" gibi anlamlara gelir. Özellikle Kur'an'ın bu gecede indirilmesinin geceyi şereflendirdiğini ve kadrini yücelttiğini ifade etmek üzere ona bu isim verilmiştir. Bu sûre inmeden önce gecenin böyle bir ismi yoktu.

Duhân sûresinde,

اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ في لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ ...

"Biz onu mübarek bir gecede indirdik" (44/3) buyurularak bu gecenin bereketli, hayırlı, uğurlu, önemli ve kutsal bir gece olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Sûrenin ilk âyetinde Kur'an'ın bu gecede, Bakara sûresinde de (2/185) ramazan ayında indirildiği belirtilmiştir. Buna göre Kadir gecesinin ramazan ayı içerisinde olduğu açıktır; ramazanın hangi gecesine denk geldiği konusunda farklı görüşler vardır.

Bununla birlikte, Buhârî ve Müslim'in kaydettiği, Hz. Âişe'ye isnat edilen ve Alak sûresinde naklettiğimiz bir hadiste Hz. Peygamber'e ilk vahyin Ramazan'ın 27. gecesinde geldiği bildirilmiş; bu sebeple Kadir gecesinin Ramazan'ın 27. gecesi olduğu yönünde genel bir kanaat oluşmuştur. Bazı rivayetlere göre Kur'an bu ayın son on günü içinde inmeye başlamıştır (Kurtubî, XVI, 124).

Kadir gecesinin kesin olarak bildirilmemesi, insanların o gecede kazanacakları sevaplara güvenip diğer zamanlarda kulluk görevlerini ihmal etmelerini önlemek gibi bazı sebep ve hikmetlerle açıklanmıştır.

Müfessirler, ***"Biz onu Kadir gecesinde indirdik"*** diye çevirdiğimiz 1. âyetteki "o" zamiriyle Kur'an'ın kastedildiği konusunda ittifak etmişlerdir (bk. Taberî, XXX, 166; Râzî, XXXII, 27; Şevkânî, V, 554). Kur'an'ın, zamirle anlaşılacak derecede apaçık bilinen, tanınan, şanı yüce bir kitap olduğunu göstermek için adının açıkça anılmadığı belirtilir.

"Biz onu indirdik" ifadesinden, "tamamını indirdik" veya "indirmeye başladık" mânaları anlaşılabilir. Âlimlerin çoğu, âyette "peyderpey indirdik" anlamındaki nezzelnâ yerine "indirdik" anlamındaki enzelnâ fiilinin kullanılmasını gerekçe göstererek burada Kur'an'ın tamamının ulûhiyyet makamından dünya semasına indirilmesinin söz konusu edildiğini ileri sürmüşlerdir. Bazı âlimler ise bu âyetle doğrudan Hz. Peygamber'e gelen Alak sûresinin ilk âyetlerinin kastedildiği kanaatindedirler. Her iki yoruma göre de söz konusu zaman diliminin Kur'ân-ı Kerîm'in indirilişine sahne olduğu ve bu olayla büyük bir değer kazandığı için bu sûrede ona "leyletü'l-Kadr" denilmiştir (M. Sait Özervarlı, "Kadr Sûresi", DİA, XXIV, 140-141).

"Bilir misin nedir Kadir gecesi?" meâlindeki 2. âyete cevap veren sonraki âyetlerde onun tarihinin açıklanması yerine bu gecenin önemi, insanlar için hayır ve bereketi üzerinde durulmuştur. Duhân sûresinde de Kur'an'ın "mübarek bir gecede" indirildiği belirtilerek hüküm ve hikmet içeren bütün işlerin bu gecede ayrıldığı, belirlendiği ifade edilir (Duhân44/3-4).

3. Ayet:

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾

Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır. (3)

Bin Aydan Hayırlı Gece:

Müfessirlerin bir kısmı, Kadir gecesinin bin aydan hayırlı olduğunu bildiren 3. âyeti hakiki mânasında anlayarak bu gecede yapılan ibadet ve hayırların, içinde Kadir gecesinin bulunmadığı tam bin ayda yapılanlardan daha çok sevap getireceğini belirtirler. Başka bir yoruma göre buradaki bin sayısı çokluktan kinayedir.

Nitekim birçok dilde olduğu gibi Arapça'da da bin rakamı büyük bir sayı söyleyerek çokluğu anlatmak için kullanılmaktadır. Şu halde bu âyette Kadir gecesinde yapılan ibadet ve iyiliklerin diğer bütün zamanlarda yapılanlardan daha çok sevap getireceği ifade edilmiş olmaktadır (Şevkânî, V, 555; İbn Âşûr, XXX, 459).

4. Ayet:

تَنَزَّلُ الْمَلٰئِكَةُ وَالرُّوحُ فيهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ ﴿٤﴾

O gece melekler ve ruh, rablerinin izniyle her bir iş için iner dururlar. (4)

Burada Kadir gecesinin bin aydan hayırlı oluşunun başka bazı sebepleri açıklanmaktadır. Bu gece Allah Teâlâ'nın vereceği görevleri üstlenmek üzere melekler ve ruh yeryüzüne inerler.

Ruh:

Müfessirlerin çoğunluğuna göre 4. âyetteki “ruh”tan maksat Cebrâil’dir (krş. Şuarâ 26/193-194). Cebrâil meleklerden biri olmakla birlikte makamının yüksekliğini ve şanının yüceliğini göstermek üzere ayrıca zikredilmiştir. Ruha “meleklerin ileri gelenleri, meleklerin dışında Allah’ın görünmez ordularından bir ordu, rahmet” vb. mânalar verenler de vardır (Râzî, XXXII, 34; Şevkânî, V, 555).

5. Ayet:

سَلَامٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

O gece tan yeri ağarıncaya kadar esenlik doludur. (5)

5. âyette bu gecenin esenlik ve mutluluk gecesi olduğu ifade edilmiştir. Zira melekler gecenin başından itibaren tan yeri ağarıncaya kadar gruplar halinde inerek müminlere selâm verirler. Bu durum gecenin karanlığı çekilinceye kadar devam eder.

Kadir Gecesinin İhyası:

Kadir gecesinde Allah Teâlâ rahmân ismiyle tecelli etmekte, –Duhân sûresinin 4-6. âyetlerinden de anlaşıldığı üzere– bu tecelli en az bir yıl boyunca genel esenliğin devamını sağlamakta, düzeni ve dengeyi korumaktadır. Bu sebeple ramazanın son on gününe girildiğinde Hz. Peygamber dünyevî işlerden uzaklaşıp mescidde itikâfa çekilir, vaktini daha çok ibadet ve tefekkürle geçirirdi (Buhârî, “İ‘tikâf”, 1; Müslim, “İ‘tikâf”, 1-5).

Dolayısıyla müminler de Kadir gecesini ibadetle ve dualarla ihya etmelidirler. Hz. Âişe bu gecenin nasıl ihya edileceğini Hz. Peygamber’e sormuş, o da

اَللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

“Allahım! Sen affedicisin, affı seversin, beni affet! de” şeklinde cevap vermiştir.[1]

Kadir gecesi, “kandil geceleri” denilen ve zamanla İslâm kültür tarihinde kutsallığına inanılıp çeşitli ibadetlerle ihya edilen, hatta merasimlerle kutlanan gecelerden biri ve en önemlisidir.[2]

---

[1] Tirmizî, “Da‘avât”, 84; İbn Mâce, “Duâ”, 5

[2] Halit Ünal, “Berat Gecesi”, DİA, V, 475-476; M. Sait Özervarlı-Mustafa Uzun, “Kadir Gecesi”, a.g.e., XXIV, 124-127; Nebi Bozkurt, “Kandil”, a.g.e., XXIV, 300-301